

Barátság

Magyarország népei
kölcsonös megismerkedését szolgáló
folyóirat

Megjelenik hatszor egy évben

Kiadó:
Filantróp Társaság
Budapest XI., Tas vezér utca 17. IV. 4.

A szerkesztőség vezetője:
Ember Mária

A kiadásért felel:
Mayer Éva

A szerkesztőség postacíme:
1519 Budapest, Pf. 452.

Telefonszáma:
385-6297 és 203-2858
Fax: 203-2858

Fogadóórak munkanapokon
délelőtt 10 és 12 között
XI., Tas vezér u. 17. IV. 4.
Telefon: 385-6297

ISSN 1218-0149

Egyes szám ára: 100 Ft
Előfizetési díjak:
félévre 300 Ft
egy évre 600 Ft

Előfizethető a Barátság
csekkszámánál:
11711034-20813402
OTP Budapest XI.,
Szent Gellért tér 3.

Terjeszti a szerkesztőség,
a HÍRKER Rt., és
a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt.

Nyomdai munkálatok:
Comp-Press Kft.
<http://www.datanet.hu/compress>
E-mail:
comp-press@mail.datanet.hu.
Felelős vezető:
Ibós Ferenc
ügyvezető igazgató

A Barátság megtalálható
az alábbi Internet-honlapon:
www.datanet.hu/compress

Címlapunkhoz

Gyertyák a lánctalpon

Ritkán láttam tárlaton annyi vidám arcot, mosolygó embert, mint Haraszty István szobrászművész életműkiállításán idén májusban a Múcsarnokban. Haraszty mobiljai, azaz mozgó fémszobrai különleges odafigyelésre és részvételre készített művek: csak akkor mutatkoznak meg, ha érzékelik a látogató tiszteletteljes, azaz elidőző és érdeklődő magatartását. Egy bizonyos idő után megadják magukat, hangoskodva mozgásba lendülnek, szuszognak egyet-kettőt vagy netalántán pörgésbe kezdenek, s a látogató leplezetlenül örül, hiszen kapcsolatba lépve a műtárggyal „szóra bírta” azt! A Képmutató (1997) egy festett faláda, amely érzékelve az előtte kitartóan ácsorgó jelenlétét, lassacskán kinyitja fedelét, s tükrölapokkal borított belsejében az ember önmaga megsokszorozott képét pillantja meg. A Döngöröm (1995) egy köpülőforma ketyere, akarom mondani egy falábakra állított vörösréz henger, benne hosszú nyél, amely gyors ugrálásokkal, fülsiketítő fémhangon válaszol a látogató kíváncsiságára. A lábakon álló sárgarézből készült dob, a Tapsraforgó (1995) pedig csak is a tenyerek kellően lelkes összecsapására hajlandó megmozdulni, akkor kezdi el fejbillentős, golyóforgató mozgását. Peremének vájatában ugyanis krómaccél golyó kering a dob forgásával együtt, mégpedig a körpálya megfelelő szakaszán fölfelé, a gravitáció ellenében. A megtévesztett látogató pedig csak egyre ámul: miféle fizika törvényei érvényesülnek itt?

Legkorábbi műveitől kezdve a művész kifejezett szándéka, hogy szobor-gépezeteivel a megszokott, unalomig ismert anyagi jelenségek újragondolására késztesen minket, hogy ne fogadjuk el olyan magától értetődőnek és késznek mindazt, ami körülvesz bennünket. A hetvenes és nyolcvanas évek mobiljaiban a játékosság mellett az intellektuális tartalom, a társadalomkritikai megközelítés vált egyre jelentősebbé, s egy korszak visszásságainak gépi modelljeit alkotta meg kivételes technikai ötleteivel (Acélmosoly 1972, Madárkalitka 1972, Blokkolóóra 1977, Agyágyú 1981, Stemplire várva I-II. 1987). Mindig is a technika érdekelte elsősorban, az inspirálja a bútyművészet, aminek során magától értetődően születik meg a szerkezetbe szerelhető gondolat. Eredeti géplakatos szakmájából ered talán az is, hogy évtizedek óta szenvedélyesen gyűjti a kiselejtezett alkatrészeket, a valamire még felhasználható limlomokat és nagy kedvvel bogarászik az ócskavastelepeken. E talált tárgyakat, illetve ahogy ő mondja: „az államapparátus hibáit” építette bele a mobilokba, de még a saját házába is. A folyamatosan bővülő és alakuló ház mára egy elvarázsolt lakószobor már, amelynek megbecsült részét alkotják a műterem rangjára emelkedett műhelyek és anyagraktárak. Itt minden szakma minden szerszáma megtalálható, s a művész nem kis büszkeséggel állítja, hogy amit az ő műhelyeiben nem lehet megcsinálni, olyan munka egyszerűen nem is létezik. Kis kerti magánparadicsomában szemérmetlen bujasággal nő a szobanövénykalauzok által rendkívül kényesnek kikiáltott vénuszhajpáfrány, virágzik és termést növeszt a gránátalma, hála a mester egész kertet behálózó, komputer irányította csepegtetőrendszerének, amely mindig a megfelelő időben és mennyiségben adagolja a növények számára a vizet.

A címlapunkon látható mobil a Történelmi Igazságtétel Bizottság által meghirdetett „Emlékmű 1956 vértanúinak a 301-es parcellában” című pályázatnak köszönheti létrejöttét. A pályaműveket 1989. október 23-án mutatták be a Budapest Galériában. A tekintélyes méretű óriásmobil versenyen kívül, kiállítási célra készült minden elesett mártír emlékére. Valójában egy áttört, nyitott testű, emeletes vasszerkezet, amelynek belsejében egy páternosztterre emlékeztető láncrendezés működik. A fülkék helyét a megemlékezés gyertyáit szállító kis tálkák töltik be. A lánccal lift lassú, folyamatos körforgást végez, a mécsesek újra és újra bejárják a szerkezet különböző szintjeit: a legalsó padlószint rácsos cellája a börtönök világát idézi, majd kiégett, rommá lőtt házak roncsai között visz felfelé az út. A legfelső emeleten a gyertyák a megbékélés kápolnájába érnek, amelynek egyik sarkán kémlelőtorony emelkedik, mint a börtönök kerítésein.

Haraszty legújabb munkái egyre kifinomultabb technikai megoldásokat rejtő, önmagukban is esztétikus mozgó fémszobrok. A Keringő (1998) gömbölyű fémtestében erős mágnes forog, amely a gömbtesten kívül kisebb golyókat vonz magához és keringet maga körül. Ámuló csodálkozásomba áhítat vegyül: mintha egy láthatatlan s mindent biztosan elrendező kéz mozgatná a golyókat a levegőben. Még a korábbi mobilokon a szerkezeteket láthatatlanul mozgó erő attól a kéztől eredt, amelyik mindig belenyúl az emberek dolgaiba és keresztülhúzza számfáskáikat, most a jelenségek mögött rejlő végső és univerzális mozgatóelv jelenlétét sejteni.

Bátorfi Andrea

Címlapunkon Haraszty István Az '56-os forradalom mártíremlékoszlópa című műve. 1989. (plexi, acél, réz, elektromos berendezés, gyertya, 277 x 100 x 100 cm). A pécsi Janus Pannonius Múzeum tulajdona.

E SZÁMUNK MEGJELÉNÉSÉT
az Oktatási Minisztérium

és a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért” Közalapítvány,
támogatta.